

Områdets navn

Søttjernberga

Referansedata

Fylke: Buskerud
Kommune: Ringerike
Registrant: Ragnhild Heimstad og Marthe Røgeberg
Dato feltreg: 12. og 13. 07.2011
Kartblad: 1815-2

UTM sentralpunkt: Ø 0249251 N 6665379
Vegetasjonssone: Mellomboreal sone
Areal: 2388 daa
Høyde over havet: 520-620 moh.
Naturverdi: Regionalt verdifullt **
Friluftsverdi: Skog 2,59, landskap 1,55 og opplevelse 9.

Sammendrag

Området består av tre åsrygger sør for Søndre Heggelivatnet akkurat innenfor grensa til Ringerike kommune i Buskerud. Merratjern-Søndagsbrenna naturreservat ligger om lag 1,5 km nordvest for Søttjernberga. De høyereliggende områdene består av Kjerkeberget, Søttjernberga og Karlstadhøgda. Kjerkeberget er den høyeste toppen innenfor verneforslaget, og ligger på 620 moh. Søttjernberget er 574 m høyt, og ligger på motsatt side av Søttjerdalen og Karlstadhøgda har to toppunkt på hhv 526 og 507 moh. Berggrunnen i området består hovedsakelig av fattige til noe kalkholdige bergarter.

Store deler av området består av gammel naturskog av gran med spredt furu på åsryggene. Typisk for området er blåbærgranskog med innslag av småbregne- og lågurtvegetasjon. I de rikere områdene forekommer gransumpskog med storbregne- og høgstaudevegetasjonstyper. Skogstrukturen består generelt av gran og furu av moderate dimensjoner, og bortsett fra i enkelte spredte lommer, er det relativt lite læger. Søttjerdalen og et dalsøkk vest for Karlstadhøgda, utmerker seg som utpreget gammel naturskog med læger av gran i alle nedbrytningsstadier og dimensjoner på > 50 cm i brysthøydiameter. Det forekommer også læger av bjørk, men av mindre dimensjoner. Det forekommer få gamle furutrær.

Ett kjerneområde for gammel barskog er utskilt i Søttjerdalen. Skogen er naturpreget og det forekommer en del død ved av gran i alle nedbrytningsstadier. Her er sterkt truet lappkjuke registrert samt flere rødlistede arter knyttet til død ved. Det er dessuten potensiale for huldrestry.

Samlet verdi for området er satt til regionalt verdifullt, **. Området Søttjernberga scorer høyt på topografisk variasjon, vegetasjonsvariasjon og arts mangfold, og lavt på urørthet, arrondering, treslagsfordeling og gamle lauvtrær. De rødlistede artene lappkjuke og gul snyltekjuke er registrert i området og det er potensiale for huldrestry. Søttjernberga representerer et lite areal med sammenhengende gammelskog under naturlig dynamikk, og oppfyller i noen grad kriteriene for prioriteringer innen skogvernet, men arealene er små og spredte. I tillegg huser området noen av de prioriterte skogtypene: *Boreal naturskog, særlig granskog rik på død ved, høgstaudeskog og lågurtskog*. Arealene av disse skogtypene er imidlertid meget små og Søttjernberga vurderes derfor i mindre grad å oppfylle manglene ved skogvernet.

Feltarbeidet

Området ble inventert 12. og 13.7.2011. Oppholdsvær. Området anses tilfredsstillende dekket.

Utvelgelse av området

Området er foreslått av Naturvernforbundet i Oslo og Akershus (NOA 2011) som "Søttjerdalen – Fuglemyra". De beskriver området som variert med gammelskog, furukoller, dalsøkk, myrer og putter samt stort mangfold i naturtyper.

Friluftsverdier

Området er tilgjengelig skogsbilvei via ca 16 km fra Sørkedalen skole. Veien er stengt med bom, men egner seg godt for sykkel. Langs sørenden av Søndre Heggelivann går skogsbilveien inn til Søttjernet. Ennå lettere tilgjengelig er området fra skogsbilveien videre fra Søndre Heggelivann langs Heggelielva og opp til Søttjerdalen. Skogsbilveien fortsetter som traktorvei nok et stykke vestover og inn i verneforslaget.

En rødmerka scooterkjørt løype (skiløype) går fra Fjølhytta langs skogsbilveien til starten på Søttjerdalen og fortsetter vestover. Ved Fuglemyra deler den seg nordover mot Heggelivann og sørover over Vidvangshøgda. Det går ingen blåmerka stier i området, men flere umerka stier/tråkk opp til bl.a. Kjerkeberget og Søttjernberga. Kjerkeberget er høyeste topp i området og her ligger flere varder og rester av en bålplass. Utsikten herfra er svært god, og sørover ser man helt til Oslofjorden. Det er også rester av raste- og bålplass på Karlstadhøgda. Ved Karlstadmyra er det bygget to barhytter i myrkanten mot en furukolle.

Søttjerdalen er et trangt skar mellom Søttjernberga og Karlstadhøgda. Her vokser tett gammel granskog, og innerst i dalen lå det tidligere en kjentmannspost i perioden 2000 – 2002. Generelt er området friluftsvennlig med varierte opplevelsesverdier. Terrenget spenner fra dalsøkk til høge koller, og har i tillegg til gammel granskog, godt innslag av furu på koller og i myrkanter. De store og åpne myrarealene utgjør pusterom i terrenget og området rommer også noen små vatn og putter.

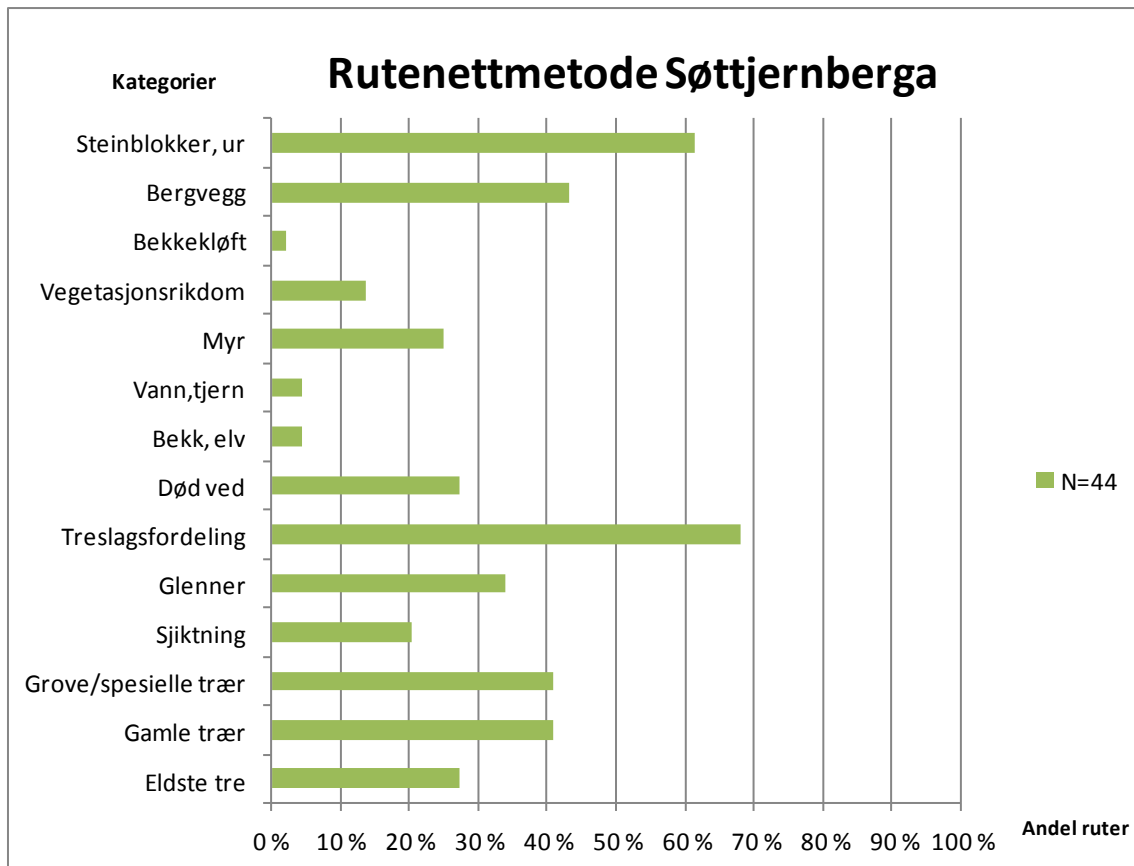
Verdisetting etter rutenettmetoden

44 ruter er undersøkt. Området scorer middels på skogelementer (2,59), noe under middels på landskapselementer (1,55) og middels på opplevelseselementer (9). Gran er dominerende treslag og 68 % av rutene inneholder andre treslag enn det dominerende (hovedsakelig furu). 41 % av rutene har utslag på gamle og grove/spesielle trær som utgjøres særlig av gamle og krokete furutrær. Skogen er for det meste relativt tett (34 % av rutene har glenner) og lite sjiktet (20 % av rutene slår ut på sjiktning).

Av landskapselementer er det steinblokker, ur og bergvegg som gir høyest utslag (hhv. 61 og 43 %). Det forekommer myrareal i ¼ av rutene, men få vann eller bekker (begge 5 %). Bekkekløft er registrert i en av rutene. Vegetasjonen er i hovedsak fattig, men har noen steder innslag av furumyrskog, sumpskog, høgstaude- og lågurtvegetasjon.

Opplevelsesdimensjonen gjenspeiler først og fremst varierte terrengformasjoner og variasjon i vegetasjonstyper. Det er få registrerte viktige naturtyper eller merka stikryss. Ingen registrerte kulturminner i offentlige databaser.

Rutenettmetoden fanger, i dette tilfellet, ikke opp områdets potensiale for friluftsliv og muligens også områdets faktiske bruk som friluftslivområde. Området ligger lett tilgjengelig fra skogsbilvei/trillesti og har forholdsvis lettgått terreng med meget gode muligheter for opplevelsesverdier.

Figuren viser andelen av kriteriesettene for skogelementer og landskapselementer som er oppfylt innenfor 10 daa ruter i undersøkelsesområdet. N = 44.

Naturverdier

Tidligere undersøkelser

Det er ikke tidligere registrert noen viktige naturtyper i området i Naturbase. Det er heller ikke registrert MIS-områder.

Det finnes noen belegg på rødlistearter fra området. Gul snyltekuje og svartsoneskuje er funnet i 2011 av Kim Abel (Artskart). I tillegg forekommer gamle registreringer av lappkuje (1997 av Asbjørn Solås) og huldregras (1974 av Torstein Engelskjøn og Anne Steilnes).

Beliggenhet

Området består av tre åsrygger ca 600 m sør for Søndre Heggelivatnet akkurat innenfor grensa til Ringerike kommune i Buskerud. Merråtjern-Søndagsbrenna naturreservat ligger om lag 1,5 km nordvest for Søttjernberga.

Naturgrunnlag

Topografi

De høyereliggende områdene består av Kjerkeberget, Søttjernberga og Karlstadhøgda. Kjerkeberget er den høyeste toppen innenfor verneforslaget, og ligger på den østligste og største åsryggen innenfor området. Kjerkeberget ligger 620 moh (pluss en lavere topp på 603 moh) og har bratte sider ned til Heggelielva i øst, Heggelivatnet i nord, Søttjerdalen i vest og dalsøkket med skogsbilvei i sør. Søttjernberget er 574 m høyt, og ligger på motsatt side av Søttjerdalen. Søttjernberget avgrenses av ei bratt lise ned mot Søttjerdalen i øst og sør, og noe slakere sider i vest (mot Fuglemyra) og i nord (mot Søttjern). Karlstadhøgda er den sørligste åsryggen og har to toppunkt på hhv 526 og 507 moh. Ryggen har bratte sider i sørøst og sørvest, og slake sider ned mot myrområdene i nordøst og nordvest.

Det er flere mindre putter innenfor området og et lite vatn- Søttjern. De lavereliggende områdene utgjør mer eller mindre sammenhengende myrområder. Søttjerdalen er en trang nordvest-sørøstvendt dal med relativt bratte liser på begge sider. Sør for Fuglemyra mot Karlstadhøgda ligger ei øst-vestvendt bekkekløft med stupbratte bergvegger på begge sider.

Geologi

Området består hovedsakelig av monzonitt og monzodioritt (larvikitt og kjelsåsitt) samt syenitt og vulkanske bergarter i den sørlige enden (www.ngu.no).

Vegetasjonsgeografi

Mellomboreal vegetasjonssone. O1 – svakt oseanisk seksjon. (Moen 1999).

Vegetasjon og treslagsfordeling

Store deler av området består av gammel naturskog av gran. Gran er helt dominerende i liser med dypere jordsmonn. På de høyest beliggende åsryggene vokser også spredt furuskog. I de lavereliggende myrpartiene står mye furu, noen steder som dominerende treslag. Det er mange krokfurer og beitefurer. Av lauvtre vokser noe bjørk og osp langs myrområdene og i dalsøkk samt rogn og selje i områder med kupert rasmark.

Typisk for området er blåbærgranskog med signalarter som blanksigd, fjærmose og mye skjegglav på levende og død gran. I fuktig og bekkekløfter er det innslag av gransumpskog med storbregne- og høgstaudevegetasjonstyper. Typisk for området er også innslag av fattige myrtyper. I rikere områder i liene finnes småbregne- og lågurtvegetasjon. I dalsøkk forekommer høgstaude- og storbregne vegetasjonstyper. På kollene finnes røsslyng-blokkebærmark og lavheier på de tørreste stedene.

Karakteristiske trekk ved karplantefloraen

På de rikere områdene dominerer skogburkne, trollbær, turt, tyrihjel, fugletelg, maiblom, blanksigdmose, linnea, sumpmaure, flekkmariland og firblad. På de fattigste partiene, slik som på Høgåsen, vokser røsslyng og blokkebær-samfunn samt stedvis lavhei med reinlaver og rødbegerarter.

Skogstruktur, påvirkning

Skogstrukturen består generelt av gran og furu av moderate dimensjoner, og bortsett fra enkelte spredte lommer, er det relativt lite læger. Søttjerdalen utmerker seg som utpreget gammel naturskog med læger av gran i alle nedbrytningsstadier og dimensjoner på > 50 cm i brysthøydiameter. Det forekommer også læger av bjørk, men av mindre dimensjoner. Likeså er det i et dalsøkk vest for Karlstadhøgda et lite område med svært mye dødved. Volumet død ved er nesten like stort som volum levende trær, og i tillegg til granlæger finnes også gammel osp, både som gadd og læger. Død ved av gran finnes i alle nedbrytningsstadier og enkelte med brysthøydiameter > 50 cm. Ospelæger i området er middels nedbrutt og av noe mindre dimensjoner. Det er til dels store innslag av skjeggglav i området. Det forekommer få gamle furutrær, men et par krokfuruer står spredt i tilknytning til myrområdene. Lite dødved av furu. Skogen er generelt lite sjiktet.

Kantsonen av verneområdet er langs hele sør- og østsiden sterkt preget av hogst. Arronderingen bærer preg av dette. I skogsområdene nord for Karlstadmyra er det tydelige ferske spor av hogst inne i verneområdet, samt ei hogstgate. Ellers finnes gamle overgrodde stubber også på åsen ved Karlstadhøgda og sør for Kjerkeberget. Flere traktorveier inn til området tilsier god tilgjengelighet for skogbruk.

Det er ingen hytter innenfor foreslått verneområde. Ei skiløype går inn i området fra enden av skogsbilveien ved Søttjerdalen og vestover. Det er flere adkomstmuligheter via skogsbilvei, men ingen av dem går inn i selve området.

Artsmangfold

Av rødlistearter er lappkjuke registrert i nordenden av Søttjerdalen (Artskart: Solås i 1997), men ikke gjenfunnet i denne undersøkelsen. I samme område er det funnet gul snyltekjuke og svartonekjuke (Artskart: Abel i 2011) samt flere forekomster av gubbeskjegg langs hele Søttjerdalen (Sweco i 2011). I den litt lysåpne gammelskogen er det dessuten potensiale for huldrestry.

Indikatorarten lungenever ble funnet i et dalsøkk rikt på død ved.

Høgstaude- og storbregnevegetasjon forekommer stedvis i rik gransumpskog. Det er også forekomster av småbregne- og lågurtutforminger, noe som gir et variert floristisk arts mangfold, selv om området domineres av blåbærgranskog og røsslyng-blokkebær furuskog.

Det er gode bestander av storfugl og orrfugl i området, og det er registrert en orrfuglleik ved Fuglemyra.

Deler av området er administrativt fredet av grunneier Løvenskiold Vækerø.

Kjerneområder

Nummerering henviser til kartet.

1. Søttjerdalen

Naturtype: Gammel barskog, utforming gammel granskog.

BM verdi: A

Areal: 18 daa

UTM sone 33 sentralpunkt: Øst: 0248806 og nord: 6665283

Hoh: 530 m.

Området består av en sørvest-nordøstvendt dal mellom Kjerkeberget og Søttjernberga. I dalen vokser tett fuktig granskog, med noe innslag av bjørk. Skogen er naturpreget med høgproduktiv gammel skog i hogstklasse V. Det forekommer en del død ved av gran i alle nedbrytningsstadier. Vegetasjonen er stedvis frodig, og varierer fra rik sumpskog til storbregne-, lågurttypen. Dalen er trangest i nordre del og her er stedvis loddrette bergvegger og store blokker. Det er gjort funn av rødlistede arter i området. Sterkt truet lappkjuke er registrert av Asbjørn Solås i 1997 på middels nedbrutt læger av gran i den østvendte lisida opp mot Søttjernberget i gammel flersjiktet granskog med god kontinuitet i død ved. Den sårbare gul snyltekjuke og nær truet svartonekjuke er påvist i den nordlige delen av Søttjerdalen av Kim Abel i 2011.

Det er potensiale for huldrestry (EN) i lokaliteten og nær truet gubbeskjegg ble dessuten registrert av Sweco Norge i 2011. Pga. funn av den sterkt truede arten lappkjuke, samt andre indikatorarter og potensiale for truede arter, settes verdien til A, svært viktig.

Tabell: Artsfunn fra Søttjernberga (1 = Søttjerdalen).

Norsk navn	Vit. navn	Rødlistestatus	Antall lokaliteter	Kilde	Funnet
Lappkjuke	<i>Amylocystin lapponica</i>	EN	1	Solås, A. 1997	1
Gul snyltekjuke	<i>Antrodiella citrinella</i>	VU	1	Abel, K. 2011	1
Svartsonekjuke	<i>Phellinus nigrolimitatus</i>	NT	1	Abel, K. 2011	1
Huldregas	<i>Cinna latifolia</i>	NT	1	Engelskjøn, T og Steilnes, A 1974	Karlstadmyra
Gubbeskjegg	<i>Alectoria sarmentosa</i>	NT	1	Sweco 2011	1, flere steder
Lungenever	<i>Lobaria pulmonaria</i>	LC	1	Sweco 2011	Ved Karlstadhøgda

Avgrensning og arrondering

Forslag til vernegrense er trukket langs de tre åsryggene og det er forsøkt utelatt hogstflater og ungskog. Det er ingen skogsbilveger eller nyere traktorveier inne i området. Arronderingen er en del oppstykket på grunn av små områder med flatehogst langs hele den sørlige og østlige avgrensingen. Det er gjort en endring i forhold til fylkesmannens forslag på østsiden av Høgåsen. Her er grensa trukket utenom et større hogstfelt.

Vurdering og verdisetting

Tabell: Kriterier og verdisetting for kjerneområder og totalt for Søttjernberga. Ingen stjerner (0) betyr at verdien av kriteriet er fraværende eller ubetydelig. Strek (-) betyr ikke relevant. Se ellers kriterier for verdisetting i metodekap.

Navn	Urørthet	Størrelse	Topograf. variasjon	Vegetasjon, variasjon	Arrondering	Arts-mangfold	Rike - veg. typer	Død ved mengde	Død ved Kontinuitet	Treslagsfordeling	Gamle lauvtrær	Gamle bartreer	Samlet verdi
Søttjern- berga	*	**	**/**	**/**	*/**	**/**	**	**	**	*	*	**	**
Søttjern-dalen	***	*	*	**	***	***	**	**	***	*	*	**	***

Samlet verdi for området er satt til regionalt verdifullt, (**). Området Søttjernberga scorer høyt på topografisk variasjon, vegetasjonsvariasjon og artsmangfold, men lavt på urørthet, arrondering, treslagsfordeling og gamle lauvtrær. De rødlistede artene lappkjuke og gul snyltekjuke er registrert i området og det er potensiale for huldrestry i verneforslaget.

Søttjernberga representerer et lite areal med sammenhengende gammelskog under naturlig dynamikk, og oppfyller i noen grad kriteriene for prioriteringer innen skogvernet (Framstad et al. 2002 og 2003), men arealene er små og spredte. I tillegg huser området noen av de prioriterte skogtypene: *Boreal naturskog*, *særlig granskog rik på død ved*, *høgstaudeskog* og *lågurtskog*. (Framstad et al. 2003). Arealene av disse skogtypene er imidlertid meget små og Søttjernberga vurderes derfor i mindre grad å oppfylle manglene ved skogvernet.

Referanser

Framstad, E., Økland, B., Bendiksen, E., Bakkestuen, V., Blom, H.H. og Brandrud, T.E. 2002. Evaluering av skogvernet i Norge. NINA Fagrapport 54:147 s.

Framstad, E., Økland, B., Bendiksen, E., Bakkestuen, V., Blom, H.H. og Brandrud, T.E. 2003. liste over prioriterte mangler ved skogvernet. NINA Oppdragsmelding 769: 9s.

Moen, A. 1999. National Atlas of Norway: Vegetation. Norwegian Mapping Authority, 1999.

NOA. 2011. Verneplan II for Eventyrskog.

Nettadresser

www.artsdatabanken.no

www.naturbase.no

www.ngu.no

www.skogoglandskap.no

www.riksantikvaren.no

Bilder fra området

Gammel traktorvei fortsetter fra enden av skogsbilvei inn i området sør for Søttjernberga
(Foto: Ragnhild Heimstad, Sweco Norge AS)

Karlstadmyra med furumyrskog og to barhytter i skogkanten
(Foto: Ragnhild Heimstad, Sweco Norge AS).

Dalsøkk med bl.a. lungenever på gadd av osp (Foto: Ragnhild Heimstad, Sweco Norge AS)

Rødmerka skiløype over Fuglemyra (Foto: Ragnhild Heimstad, Sweco Norge AS)

Gransumpskog (Foto: Ragnhild Heimstad, Sweco Norge AS)

Hogstflate vest i verneforslaget (Foto: Ragnhild Heimstad, Sweco Norge AS)

Bålplate på Kjerkeberget (Foto: Ragnhild Heimstad, Sweco Norge AS)

Utsikt sørover til Oslofjorden fra toppen av Kjerkeberget (Foto: Ragnhild Heimstad, Sweco Norge AS).

Søttjernsberga

Areal 2388daa Naturverdi **

